

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

Харків – 2020

УДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808
Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
 Протокол № 6 від 20. 10. 2020 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики;

Мельников Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова;

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови;

Леbedенко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Сергієнко Катерина – голова студентського наукового товариства українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка.

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред) та ін.]. – Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2020. – 72 с.

Суковатих Лілія Олександрівна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. О.В. Ткач

АНТРОПОНІМИ ЯК СТИЛЬОВИЙ ІНДИКАТОР ТВОРЧОСТІ І.С. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО

Іменування людей були предметом зацікавлення ще античних філософів. Має давні традиції і наукова розробка антропонімічних проблем. Плідно працювали у цій галузі в різний час такі дослідники: С.П. Бевзенко, В.Д. Бондалетов, І.М. Железняк, А.П. Коваль, Л.В. Кралія, Р.Й. Креста, Л.Т. Масенко, О.Д. Неділько, В.А. Никонов, З.Г. Ніколенко, Р.І. Осташ, Г.П. Півторак, О.Н. Полякова, Ю.К. Редько, О.В. Суперанська, А.В. Суслова, І.Д. Сухомлин, Л.В. Успенський, М.П. Худаш, П.П. Чучка, Л.М. Щетинін та ін.

Добір антропонімів для митця – це прояв його літературної індивідуальності та художньої майстерності на фоні реальної суспільно-історичної дійсності.

Дисертаційні дослідження з української літературної ономастики охопили твори відомих українських письменників: «Антропонімія О. Гончара: природа, еволюція, стилістика» (В. Галич); «Власне ім'я у творчості М. М. Коцюбинського» (Т. Немировська); «Ономастикон прозових творів Володимира Винниченка» (Г. Лукаш); «Ономастика творів Ліни Костенко» (М. Мельник); «Ономастикон у поетичному ідіолекті Яра Славутича» (Л. Селіверстова); «Ономастика драматичних творів Лесі Українки» (Т. Крупеньова) тощо.

Актуальність дослідження визначається стійким інтересом сучасного мовознавства до проблем літературної ономастики, потребою всебічного і ґрунтовного вивчення літературно-художньої антропонімії як потужного стилетворчого засобу, зумовлена необхідністю з'ясування функціонально-семантичних ознак антропонімікону творів І.С. Нечуя-Левицького.

Автор у творах використав власні імена, які вибудовані за такими моделями: а) особисте ім'я людини (Карпо, Лаврін, Омелько, Охрім, Микола, Маруся, Одарка, Олена, Хівря, Мотря, Палажка, Мелашка, Параска, Вівдя, Химка); б) ім'я + прізвище (Омелько Кайдаш, Охрім Балаш, Микола Джеря).

У тексті роману назвами персонажів є українські імена, грецькі чи латинські за походженням, **чоловічі**: Карпо, Лаврін, Охрім, Петро, Микола та ін.; **жіночі**: Маруся, Мотря, Одарка, Палажка, Мелашка, Параска, Олена та ін.

Персонажів-жінок письменник нерідко називає по імені чоловіка за допомогою суфіксів *-их(а)*, *-їх(а)*, *-івн(а)*, *-ев(а)*: Маруся Кайдашиха, Параска Гришиха, Балашиха, Палажка Солов'їха, Одарка Ходаківна, Олена Головківна, Мотря Довбишева.

Серед численних онімів подає автор і антропоніми церковного використання: *Гавриїл, Миколай*.

Антропонімна система творів І.С. Нечуя-Левицького є мініатюрним відображенням загальнонародного українського антропонімікону другої половини ХІХ століття.

Титаренко Олена Андріївна

Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Наук. кер.: к. філол. н., проф. О. О. Маленко

ЕМОТИВНО-ЕКСПРЕСИВНИЙ МОДУС ТЕКСТІВ ОКСАНИ ЗАБУЖКО: СИНТАКСИЧНИЙ РІВЕНЬ ТЕКСТОВОЇ СТРУКТУРИ

Проблема емотивно-експресивного навантаження тексту розглядалася в працях таких відомих учених, як Ш. Баллі, В. Болотов, В. Виноградов, В. Воїнова, С. Гладь, Л. Ставицька, О. Тодор, В. Чабаненко, О. Шевченко, Р. Якобсон та ін., які заклали теоретико-практичні підвалини вивчення цього мовного ресурсу текстотворення. Актуальність теми дослідження зумовлена зацікавленням сучасної лінгвістики питаннями ідіостилу письменника. До того ж вивчення ідіостильових характеристик художніх, есеїстичних та публіцистичних текстів відомої української літераторки Оксани Забужко перебуває в активному дослідницькому стані текстів (роботи мовознавців Н. Громової, М. Шведової, Л. Бороденко та ін.).

Мета поданого дослідження полягає у виявленні й описі синтаксичних репрезентантів емотивно-експресивного модусу як ідіостильового та прагматичного ресурсу текстів відомої української письменниці, публіцистки, перекладачки Оксани Забужко.

Стиль мовотворчості О. Забужко відзначає нова естетика, підвищена увага авторки до експресії, що виявляється в емоційному запереченні усталеного, традиційного. Усе це безпосередньо стосується розділу граматики, який вивчає особливості будови, семантики та функціонування синтаксичних одиниць, – синтаксису [2, 41]. Звідси виникає й поняття експресивного синтаксису, питання про який уперше сформулював Ш. Баллі. Мовознавець уважав афективний чинник (експресивний) обов'язковим компонентом будь-якого висловлення [1, 20]. Синтаксичні засоби містять величезний експресивний потенціал, що виявляється передусім у їхній здатності стилістично варіюватися, впливати на прагматику тексту, на сприйняття читача.

Лінгвостилістична система та всі мовні ресурси творчості О. Забужко дотичні до синтаксису і способів текстотворення, які сприяють розкриттю стилістичного потенціалу мови, її змісту з погляду естетики та експресивної семантики. Експресивні засоби текстів письменниці здебільшого засновані на редуції та експансії вихідної моделі речення. Обірвані речення у текстах О. Забужко вжито для недопущення грубості :